

УДК 141.131"715"Фічіно

*І.В. Клочков,
кандидат філософських наук,
доцент НУХТ*

ФЛОРЕНТІЙСЬКИЙ НЕОПЛАТОНІЗМ МАРСІЛІО ФІЧІНО

Доба Відродження відзначена загальним зверненням до неоплатонізму, що створив певний духовний клімат. Йдеться про автентичне відтворення спадщини Арістокла, а також можливості нового прочитання текстів інших представників античної літератури в цілому. До виникнення Академії у Флоренції, платонізм не мав значного поширення серед місцевої інтелігенції. Ідеями мислителя цікавились, але не менше, ніж фрагментами з творів Лукіана або Плавта. Повернення ж до антропологічного контексту поглибило фундаментальні властивості людського розуму й водночас загострило проблему безсмертя душі. Якщо за часів пізнього Середньовіччя переважна кількість язичницьких філософів була частково дозволена, то відновлення ідеалістичних міркувань у культурно-історичному континуумі надалі мало вагомий сенс для всієї традиції інтелектуалізму. Високочолі кардинали, пихаті прелати й простакуваті ченці тодішніх монастирів навряд чи серйозно цікавились перлинами з мудрості «Симпозіуму» або «Менона» [1]. Хоча нерідко подібне збайдужіння провокувало посилення екзегетичної традиції в іншому ідеологічному таборі. Це стосувалося передусім критики геоцентричної космології та моделі станового суспільства, запозичених з класичної доби. На диво, деяким були знані хащі релігійних культів. Християнська догматика виросла з культами Тамуза, Озіріса, Доніса Загревса, але рушила в іншому напрямку, визнавши нерухомість Землі серед інших небесних тіл й другорядність Сонця, призвівши зрештою до утворення хибних умовиводів. Різнопланові контексти тривалих богословських студій уможливили подальший занепад семі вільних мистецтв у їх первинному вигляді, змусивши громадськість до прийняття у своє лоно іншого культурного феномена – гуманістичної філології. Деякі автори Кватроченто, особливо Леонардо Бруні, переклали більшість із діалогів Платона на латинську мову. Володіючи неглибокими філософськими навичками, вони реставрували фрагменти

маловідомих текстів, виданих арабською і фарсі. Більшість, як конструктивну перспективу для подальшої діяльності [2].

Якщо представники греко-римського світу приписували засновнику певної школи всі відкриття, натхненні філософськими ідеями, то за часів гуманізму ситуація частково змінилась. Частково це відкрило деякі таємниці, чому Платон не залишив після себе систематизованих записів, а основи доктрини передав лише у лекціях. Жоден з його учнів не склав належної бібліографії та відносно пристойного переліку фундаментальних принципів доктрини. Подібна ситуація неодноразово повторювалась впродовж історії стародавнього світу. Так, у добу еллінізму спрямування до скептицизму змінилось еклектичними вподобаннями з елементами стоїцизму, внаслідок чого переважило бажання створити систематичну метафізику, початок якої заклав медіоплатонізм, Плотін і Секст Емпірик. Зауважимо, що саме з іменами останніх пов'язана традиція розглядати аристотелівські записи як «малі містерії», котрі містять у собі пропедевтичні функції, тобто теми, що всіляко заохочують читачів до розуміння Платона. При цьому неодноразово з'являлись чималі ускладнення, пов'язані з питанням про джерелознавчу базу *Corpus hermeticum*. Пізній платонізм збільшив власний доктринальний спадок за рахунок творів Псевдо-Діонісія (Ареопагіта), де елементи вчення уточнені Проклом частково узгоджувались з теологією багатовіковими лінгвістичними інфільтраціями магічного характеру. Коли філософські школи в Афінах і Александрії занепали, Візантія врятувала елліністичний культ розуму, не зважаючи на обмаль оригінальних першоджерел. Тамтешні освічені люди передали італійському Ренесансу багато-змістовну традицію. Встановленню таких упереджень сприяло переселення на південь Апеннінського півострова учених зі Сходу. На початку XIV ст. навіть їх запрошували до навчання, як скажімо Мануїла Хрісолора, що пришвидшило вивчення давньогрецької мови. У 1439 р. після укладання миру між Феррарою і Флоренцією, потік мігрантів збільшився втричі. Наслідком цього стало утворення священного союзу Грецької і Римської церков [7].

Після падіння Константинополя (1453) сформувалась власна діаспора учених. Стало зрозуміло, що прибуття греків до Італії повинно було сприяти посиленому вивченню класичного спадку. Щодо філософського змісту ренесансного гуманізму, то слід відрізнити

діяльність учених від усього іншого багатства оригінальних теорій. У цей період особливої ваги набула полеміка про переваги ідеалістичного вчення над системою наук Арістотеля – Геміста Пліфона (бл. 1355–1452), який підтримав тезу про досконалу перевагу Платона і застосував успішну інтерпретацію теорії вічних архетипів. На прогивагу ньому, Георгій Схоларіус Генадій (1405 – бл. 1472) захистив Стагірита і був підтриманий однодумцями, зокрема Георгієм Трапезундським (1395–1486). Спроба такого примирення з більшою майстерністю й розлогими знаннями надалі була здійснена Віссаріоном (бл. 1400–1472), кардиналом папи Євгена IV. Відновлення гармонії між вчителями людства засвідчило створення чіткої ідеологічної платформи, необхідної для об'єднання католицької і православної церкви, тим самим надавши перевагу греків над латинянами й навпаки. Але масштабний розквіт неоплатонізму, стався лише завдяки М.Кузанському і флорентійським мислителям [5]. У 1462 р. Козімо Медичі подарував Фічіно віллу Карреджі, щоб той на дозвіллі й спокої міг вільно присвятити себе народженню академії, котра не була організованою школою, а стала вільним об'єднанням учених і шанувальників класичної філософії. З ім'ям Марсіліо Фічіно (Фільїне Вальдаріо) пов'язаний рішучий поворот у розвитку гуманізму Квінчеквенто, посилений зміною політичних умов, що перетворили літератора часів Республіки на двірського письменника. Такий різновид діяльності мав свої переваги. Йому, одному з перших, належала пропозиція теоретичного доведення положення про вищість людини. Така робота була здійснена на основі переосмислення різних гносеологічних традицій. Його вплив на мислителів XIV–XV ст. був очевидним. Так само, як Христофор Ландіно і Анжело Поліціано, він розглядав людину як істоту, органічно поєднану з богом (мікрокосмос), котра відображає гармонійну будову світу [9]. Його життя і духовні прозріння дотепер вражають сучасників послідовним поєднанням різних теоретичних контрастів.

Він був людиною слабкого здоров'я, невисокого зросту й іпохондриком. Але це не завадило йому здійснити майстерний переказ всього Платона, навіть стали живим довідником зі стародавньої філософії. Багато дізнавшись з мудрості єгиптян, методично проштудював стародавніх мислителів від Конфуція і Зороастра до Арістотеля й александрійців. Батько готував його до діяльності лікаря,

тому далася взнаки добра освіти, набута з природничих наук, а особливо медицини. Його власні твори знали скрізь усюди, а учені багатьох європейських країн спеціально приїздили здалеку послухати лекції. На своїй чудовій віллі, збудованій Мікелоццо, він запалив лампу перед бюстом учня Сократа. Це було ерессю й поновленням історії, за що Рим ледве не відлучив його від церкви. Племінниці Фічіно із сарказмом казали про нього: «Він здатен процитувати на пам'ять цілий діалог з Платона, але повсякчас забуває, де лишив свої домашні капці» [4].

У розвитку філософських ідей умовно можна визначити три шари діяльності: перекладацьку, філософську і магічну. До вказаного переліку також умовно зараховується творчість на клерикальній ниві. Адже у 1474 р. М.Фічіно прийняв духовний сан священника. Знанням для історії європейської філософії він залишився завдяки блискучій ерудиції у царині античних авторів. Офіційна діяльність розпочалась з 1462 р. Працюючи над герметичними трактатами і «Гімнами» Орфея, він звернувся до вивчення давньоіранської релігії. Внаслідок наполегливої праці, йому вдалося підготувати до друку «Коментарі до Зороастра» (1463). Із цього року і до кінця 1477 він займається перекладами, повертаючи Платону його час та зрощуючи діалоги співучістю італійської мови. Це не спиняє його перед іншими досягненнями. Впродовж 1484–1492 рр. йому нарешті вдається перекласти «Енеади» Плотіна, тексти неопіфагорійців, Порфірія, Ямвліха, Прокла і Михайла Псьола [3]. Як мислитель, власну філософську позицію він означив у творах «Про християнську релігію» і «Платонівській теології про безсмертя душі». Його система неоплатонічного християнства має унікальні винаходи: а) нову концепцію філософії як містико-інтелектуального Одкровення; б) концепцію душі як зв'язку світів («*corula mundi*») і в) переосмислення поняття «платонічна любов».

А) Він вважав, що філософія народжується як осяяння (*illuminatio*) розуму. Про це ще стверджував Гермес. Сенс же діяльності людини полягає у тому, щоб вона могла як належне підготувати індивідуальну душу до потойбічних випробувань. Внаслідок цього інтелект виявляється дієздатним до сприйняття світла божественного Одкровення, а тоді філософія збігається із самою релігією. Обидві мають своїми витокami священні містерії Орфея, осяяні цим світлом. Інших

послідовників можна сміливо назвати щирими пророками духу, а їхню місію – збереженням сакральних істин. Те, що їм вдалося доторкнутись до однієї й тієї самої першопричини, про яку здавна знав Піфагор і Прокл, знайшло втілення у концепції Логосу, що є однаковим сенсом для усіх створінь. Більшість згаданих ідей узгоджуються із християнською доктриною і походять з єдиного першоджерела – божественного слова. Зрозуміло, що складно запропонувати засіб для подолання атеїзму, але можна знайти шлях до «docta religio» («релігійної концепції»), синтезу філософії з Євангельським посланням. Саме у цьому М.Фічіно вбачав сенс сакральної ролі пізнання.

Б) Поняття метафізичної реальності містить чимало двозначностей. М.Фічіно описує її у вигляді сходження поступових довершеностей. Їх усього п'ять: «Бог», «ангел», «душа», «якість (форма)» і «матерія». Перші дві й останні чітко розподілені між собою як інтелігібельні й фізичні, а душа є вузлом містичного єднання. Володіючи подібними ознаками горішнього світу, вона можна повернути до вічного життя нижчі щаблі буття. Міркуючи як неоплатонік, він розрізняє «душу світу», «душу небесних сфер» і «душу живих тварин». Надалі увага центрована навколо мислячої частини як опосередкованої єдності, що утворює досконалу ієрархію, рушаючи до найвищого щабля світобудови, і навпаки, постійно здійснює зворотній рух, набуваючи математичних властивостей:

Доба Відродження відзначена загальним зверненням до неоплатонізму, що створив певний духовний клімат. Йдеться про автентичне відтворення спадщини Арістокла, а також можливості нового прочитання текстів інших представників античної літератури в цілому. До виникнення Академії у Флоренції, платонізм не мав значного поширення серед місцевої інтелігенції. Ідеями мислителя цікавились, але не менше, ніж фрагментами з творів Лукіана або Плавта. Повернення ж до антропологічного контексту поглибило фундаментальні властивості людського розуму й водночас загострило проблему безсмертя душі. Якщо за часів пізнього Середньовіччя переважна кількість язичницьких філософів була частково дозволена, то відновлення ідеалістичних міркувань у культурно-історичному континуумі надалі мало вагомий сенс для всієї традиції інтелектуалізму. Високочолі кардинали, пихаті прелати й простакуваті ченці тодішніх монастирів навряд чи серйозно цікавились перлинами з

мудрості «Симпозіуму» або «Менона» [1]. Хоча нерідко подібне збайдужіння провокувало посилення екзегетичної традиції в іншому ідеологічному таборі. Це стосувалося передусім критики геоцентричної космології та моделі станового суспільства, запозичених з класичної доби. На диво, деяким були знані хащі релігійних культів. Християнська догматика виросла з культами Тамуза, Озіріса, Доніса Загревса, але рушила в іншому напрямку, визнавши нерухомість Землі серед інших небесних тіл й другорядність Сонця, призвівши зрештою до утворення хибних умовиводів. Різнопланові контексти тривалих богословських студій уможливили подальший занепад семі вільних мистецтв у їх первинному вигляді, змусивши громадськість до прийняття у своє лоно іншого культурного феномена – гуманістичної філології. Деякі автори Кватроченто, особливо Леонардо Бруні, переклали більшість із діалогів Платона на латинську мову. Володіючи неглибокими філософськими навичками, вони реставрували фрагменти маловідомих текстів, виданих арабською і фарсі. Більшість, як конструктивну перспективу для подальшої діяльності [2].

Якщо представники греко-римського світу приписували засновнику певної школи всі відкриття, натхненні філософськими ідеями, то за часів гуманізму ситуація частково змінилась. Частково це відкрило деякі таємниці, чому Платон не залишив після себе систематизованих записів, а основи доктрини передав лише у лекціях. Жоден з його учнів не склав належної бібліографії та відносно пристойного переліку фундаментальних принципів доктрини. Подібна ситуація неодноразово повторювалась впродовж історії стародавнього світу. Так, у добу еллінізму спрямування до скептицизму змінилось еклектичними вподобаннями з елементами стоїцизму, внаслідок чого переважило бажання створити систематичну метафізику, початок якої заклав медіоплатонізм, Плотін і Секст Емпірик. Зауважимо, що саме з іменами останніх пов'язана традиція розглядати аристотелівські записи як «малі містерії», котрі містять у собі пропедевтичні функції, тобто теми, що всіляко заохочують читачів до розуміння Платона. При цьому неодноразово з'являлись чималі ускладнення, пов'язані з питанням про джерелознавчу базу *Corpus hermeticum*. Пізній платонізм збільшив власний доктринальний спадок за рахунок творів Псевдо-Діонісія (Ареопагіта), де елементи вчення уточнені

Проклом частково узгоджувались з теологією багатовіковими лінгвістичними інфільтраціями магічного характеру. Коли філософські школи в Афінах і Александрії занепали, Візантія врятувала елліністичний культ розуму, не зважаючи на обмаль оригінальних першоджерел. Тамтешні освічені люди передали італійському Ренесансу багато-змістовну традицію. Встановленню таких упереджень сприяло переселення на південь Апеннінського півострова учених зі Сходу. На початку XIV ст. навіть їх запрошували до навчання, як скажімо Мануїла Хрисолора, що пришвидшило вивчення давньогрецької мови. У 1439 р. після укладання миру між Феррарою і Флоренцією, потік мігрантів збільшився втричі. Наслідком цього стало утворення священного союзу Грецької і Римської церков [7].

Після падіння Константинополя (1453) сформувалась власна діаспора учених. Стало зрозуміло, що прибуття греків до Італії повинно було сприяти посиленому вивченню класичного спадку. Щодо філософського змісту ренесансного гуманізму, то слід відрізнити діяльність учених від усього іншого багатства оригінальних теорій. У цей період особливої ваги набула полеміка про переваги ідеалістичного вчення над системою наук Арістотеля – Геміста Пліфона (бл. 1355–1452), який підтримав тезу про досконалу перевагу Платона і застосував успішну інтерпретацію теорії вічних архетипів. На противагу ньому, Георгій Схоларіус Генадій (1405 – бл. 1472) захистив Стагірита і був підтриманий однодумцями, зокрема Георгієм Трапезундським (1395–1486). Спроба такого примирення з більшою майстерністю й розлогими знаннями надалі була здійснена Віссаріоном (бл. 1400–1472), кардиналом папи Євгена IV. Відновлення гармонії між вчителями людства засвідчило створення чіткої ідеологічної платформи, необхідної для об'єднання католицької і православної церкви, тим самим надавши перевагу греків над латинянами й навпаки. Але масштабний розквіт неоплатонізму, стався лише завдяки М.Кузанському і флорентійським мислителям [5]. У 1462 р. Козімо Медичі подарував Фічіно віллу Карреджі, щоб той на дозвіллі й спокої міг вільно присвятити себе народженню академії, котра не була організованою школою, а стала вільним об'єднанням учених і шанувальників класичної філософії. З ім'ям Марсіліо Фічіно (Фільїне Вальдаріо) пов'язаний рішучий поворот у розвитку гуманізму Квінчеквенто, посилений зміною політичних умов, що пере-

твори́ли літератора часів Республіки на двірського письменника. Такий різновид діяльності мав свої переваги. Йому, одному з перших, належала пропозиція теоретичного доведення положення про вищість людини. Така робота була здійснена на основі переосмислення різних гносеологічних традицій. Його вплив на мислителів XIV–XV ст. був очевидним. Так само, як Христофор Ландіно і Анжело Поліціано, він розглядав людину як істоту, органічно поєднану з богом (мікрокосмос), котра відображає гармонійну будову світу [9]. Його життя і духовні прозріння дотепер вражають сучасників послідовним поєднанням різних теоретичних контрастів.

Він був людиною слабкого здоров'я, невисокого зросту й іпохондриком. Але це не завадило йому здійснити майстерний переклад всього Платона, навіть стали живим довідником зі стародавньої філософії. Багато дізнавшись з мудрості єгиптян, методично проштудював стародавніх мислителів від Конфуція і Зороастра до Арістотеля й александрійців. Батько готував його до діяльності лікаря, тому далася взнаки добра освіта, набута з природничих наук, а особливо медицини. Його власні твори знали скрізь усюди, а учені багатьох європейських країн спеціально приїздили здалеку послуухати лекції. На своїй чудовій віллі, збудованій Мікелоццо, він запалив лампу перед бюстом учня Сократа. Це було ерессю й поновленням історії, за що Рим ледве не відлучив його від церкви. Плємінниці Фічіно із сарказмом казали про нього: «Він здатен процитувати на пам'ять цілий діалог з Платона, але повсякчас забуває, де лишив свої домашні капці» [4].

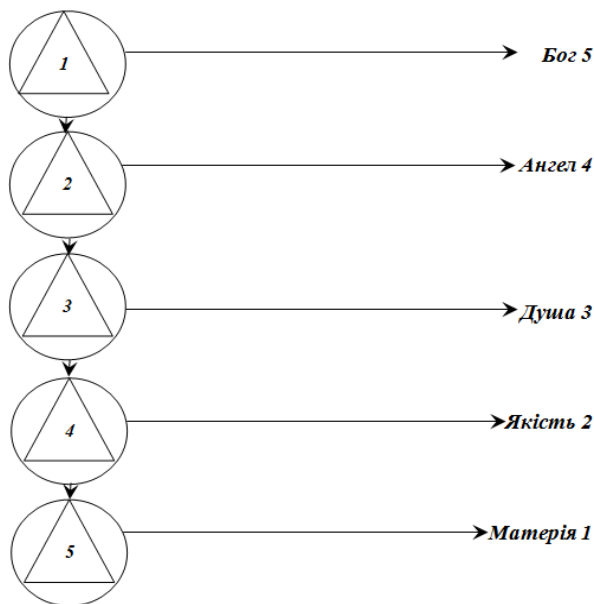
У розвитку філософських ідей умовно можна визначити три шари діяльності: перекладацьку, філософську і магічну. До вказаного переліку також умовно зараховується творчість на клерикальній ниві. Адже у 1474 р. М.Фічіно прийняв духовний сан священника. Знанням для історії європейської філософії він залишився завдяки блискучій ерудиції у царині античних авторів. Офіційна діяльність розпочалась з 1462 р. Працюючи над герметичними трактатами і «Гімнами» Орфея, він звернувся до вивчення давньоіранської релігії. Внаслідок наполегливої праці, йому вдалося підготувати до друку «Коментарі до Зороастра» (1463). Із цього року і до кінця 1477 він займається перекладами, повертаючи Платону його час та зрощуючи діалоги співучістю італійської мови. Це не спиняє його перед

іншими досягненнями. Впродовж 1484–1492 рр. йому нарешті вдається перекласти «Енеади» Плотіна, тексти неопіфагорійців, Порфірія, Ямвліха, Прокла і Михайла Псьола [3]. Як мислитель, власну філософську позицію він означив у творах «Про християнську релігію» і «Платонівській теології про безсмертя душі». Його система неоплатонічного християнства має унікальні винаходи: а) нову концепцію філософії як містико-інтелектуального Одкровення; б) концепцію душі як зв'язку світів («*corula mundi*») і в) переосмислення поняття «платонічна любов».

А) Він вважав, що філософія народжується як осяяння (*illuminatio*) розуму. Про це ще стверджував Гермес. Сенс же діяльності людини полягає у тому, щоб вона могла як належне підготувати індивідуальну душу до потойбічних випробувань. Внаслідок цього інтелект виявляється дієздатним до сприйняття світла божественного Одкровення, а тоді філософія збігається із самою релігією. Обидві мають своїми витокami священні містерії Орфея, осяяні цим світлом. Інших послідовників можна сміливо назвати щирими пророками духу, а їхню місію – збереженням сакральних істин. Те, що їм вдалося доторкнутись до однієї й тієї самої першопричини, про яку здавна знав Піфагор і Прокл, знайшло втілення у концепції Логосу, що є однаковим сенсом для усіх створінь. Більшість згаданих ідей узгоджуються із християнською доктриною і походять з єдиного першоджерела – божественного слова. Зрозуміло, що складно запропонувати засіб для подолання атеїзму, але можна знайти шлях до «*docta religio*» («релігійної концепції»), синтезу філософії з Євангельським посланням. Саме у цьому М.Фічіно вбачав сенс сакральної ролі пізнання.

Б) Поняття метафізичної реальності містить чимало двозначностей. М.Фічіно описує її у вигляді сходження поступових довершеностей. Їх усього п'ять: «Бог», «ангел», «душа», «якість (форма)» і «матерія». Перші дві й останні чітко розподілені між собою як інтелігібельні й фізичні, а душа є вузлом містичного єднання. Володіючи подібними ознаками горішнього світу, вона можна повернути до вічного життя нижчі щаблі буття. Міркуючи як неоплатонік, він розрізняє «душу світу», «душу небесних сфер» і «душу живих тварин». Надалі увага центрована навколо мислячої частини як опосередкованої єдності, що утворює досконалу ієрархію, рушаючи

до найвищого шабля світобудови, і навпаки, постійно здійснює зворотній рух, набуваючи математичних властивостей:

У підсумку, будова ієрархії підтверджувала правомірність ідеї про необхідність наявного ладу речей. Після Бога й ангелів, поміж протиріч буття перемогла ідея гармонії. Нижча природа доповнила вищу, частково увиразнив невидимий світ, внаслідок чого очевидні феномени перетворились на учасників унікального дійства. Таке розмаїття сенсів ініціювало появу нового порядку, де належне місце було вже відведене творчій можливості з часовими ознаками. Тобто, якщо річ щезала, відбувалось послідовне зникнення її індивідуальної подоби або обличчя. Символ тут використовувався задля озвучення деяких основ езотеричної доктрини, представленої в якості постійної боротьби двох сил людської душі – земної й небесної, світлої й темної, вічної й тлінної. Подібні діалектичні складові мали належну фундаментальну присутність людини, яка могла відчути себе цілісною, не половинчастою істотою, якщо їй вдалось розперезатись з меж часовості, сягнути думкою сфери трансцендентного [6]. Набувши рис абсолютного генію, вона зробила підвладним собі

світ символів, мову тварин, отримавши владу над речами, що є дійсними копіями божественних сутностей. Ставши співтворцем суцього, наділена свободою, відчуттям внутрішньої гармонії, вона відтворила логічні наслідки споглядання душі у попередньому втіленні вічних архетипів. Певною мірою через подібні смислові наголоси відкривається широка перспектива для іншої моделі пізнання, а людина стає дивовижним створінням, залежним від тіней буття, але водночас безсмертною за своєю внутрішньою суттю. Навчившись керувати тілом, вона віддаляється від божественного, хоча насправді міцно тримається зв'язку з надчуттєвим. Вище диво природи – вона є емоційно приваблива, є «коштовною перлиною вічного розуму» втіленого на рівні фізичних дій. Самі ж речі змінні і постійно перебувають під невсипучим поглядом Бога. Виступ індивіда відбувається на іншій авансцені буття. Одночасно йому вдається набути й втратити ознак всіх речей, а згодом проникнути до всього існуючого. Лишаючись істинною ланкою суцього, поступово стає частиною цілого, центром науки і посередником між феноменами – хаотичним зчепленням реально існуючого.

В) З тематикою душі у Фічіно пов'язане поняття «платонічної (сократичної) любові», де ерос відповідає християнській агапе. За Платоном, це сила, котра за допомогою краси споріднює людину з рівнем абсолютного, але не фактично ототожнює з ним. Деміург дарує душі крила заради її майбутнього повернення до небесної Гіперунарії. В італійського мислителя «любов» означає поєднання людини емпіричної з мета емпіричною, за рахунок її сходження до вічної любові. Таким чином, вона отримує один з ерзаців безкінечної гри вічності. Зважаючи на різні уподобання, привабливість земних тіл, яскравість образів, прозорість ангелів, насправді людина нічого не любить. Правда зовсім в іншому. Вподобавши тіла, ми буцімто представлені до тіні Бога, маємо у душі його подобу та ангельські ідеї. Хтивість та пручання вимогливості розуму не має спорадичної основи, а відображає лише зворотній бік натури – демонічний. Якщо у формі темпорального кільця, зведеного до теперішнього часу, вона не буде любити Бога як мета компіляцію всіх речей, то насамкінець їй доведеться зробити це, здолавши власну примхливість. Протягом життя, за рахунок служіння й внутрішнього прозріння, людина, люблячи весь світ, здатна навчитись бачити Бога як єдино-довершену

першооснову суцього, спокутуючи й виправляючи помилки своїх попередніх дій. Завжди все вертається до ідеї творення. Інколи навіть може статись видозміна частин цілого, якщо окрема складова відчуватиме потребу у чомусь, трансформуючись таким чином, щоб об'єднатись з іншим створінням. Істинна ж людина і самостійна ідея людини – одне ціле. Але жоден зі смертних не є істинною істотою, якщо відокремлюється від Єдиного. До справжнього життя можна прямувати тільки під супроводом божественної любові. Згодом ця теорія значно поширилась в Італії (Бембо, Кастільоне). Поруч з низкою теоретичних розвідок, на особливу увагу заслуговує магічна доктрина М.Фічіно, визначена у творі «Про життя» (1489). Без вагань, він проголошує себе щирим захисником природної магії («безсумнівного окультизму»), не завантаженої спіритуалістичним змістом. Інтерпретуючи її демонічно-природні різновиди, він застерігає, що краще навчитись спрямовувати конструктивні ресурси до вивчення впливу небесних світил на тілесне здоров'я людини. Такі навички можна застосовувати у галузі медицини і сільського господарства. Деяких магів взагалі не треба називати огидним ім'ям шарлатана, бачити у їхніх діях щось викривлене, огидне, не співзвучне тексту біблійного послання, де йдеться про щире визнання природи Христа та його вшанування. Але чому їдкий оцет ненависті проникає до суспільного загалу, від єпископів до простих селян? Звідки береться й акумулюється тривала ненависть до осіб, що торують власним шляхом пізнання природи видимого, а не «гріховного і «пекельного» світу? Внаслідок яких забобонів і нерозвинутості ментальності народжується такий стереотип? Цю низку запитань можна подовжити, навіть по-новому проаналізувати, вказавши на характер боротьби з різними навіюваннями еретичного-бунтарського руху. Можна, і водночас ні, оскільки ідеологічні перепони стануть на заваді. На диво, під час розгляду проблеми з'являється нова ідея про спорідненість магічних дій з основами Євангельського вчення, в ім'я використання не чаклунства, а мудрості і священства. «Чим як не магією, – зауважує М.Фічіно, – займалась перша людина, що схилила свої коліна перед Сином Божим? Або, що насправді сповідували волхви у своєму священному вченні?». Відповідь буде завжди схвальною й однозначною: вони вклонились силі світу, немов селяни, котрі оспівують дарунки Землі під час врожаю й віддячують

вищим силам за це. Можна погодитись, що у цьому відчувається щось первісно-архаїчне. Перші землероби мали щирі бажання піклуватись про спільне майно, обробляли землю, а зрештою сповнювали душу зерном істини, не перетворювали її на фетиш. Сакралізація символічного ряду поетапно призвела до важливих відкриттів, на які не завжди звертають увагу. Коли йдеться про добробут людей, підвалини священних приписів співжиття, потрібно звернутися до поєднання речей нижчих з більш піднесеними, підтримати палахкотіння небесної сфери, так, щоб потім її, оновлену, віддати родючій землі. Те саме робив Бог під час акту натхненного творення. Людина може навчитись поводити себе так само, але ніколи не перетвориться на божественну сутність, не замінить її собою, а тим більше оволодіє достеменним знаннями природних феноменів. Бог відіграє при цьому допоміжну роль. «Спускаючись» до світу задля освячення «нижчих» речей, він породжує із Себе більш високі порядки, а відтак просувається далі у власному естві. Існують ще два різновиди магії. Перша, за допомогою обрядів закликає демонів, інша – є наслідком дії природних причин, будови предметів, законів, і як мистецтво має певні взірці: сутність одного – допитливість, іншого – необхідність.

Отже, магія і неоплатонічні настрої у філософській спадщині М.Фічіно засновані на положенні про універсальну одухотвореність речей. Застосовуючи неодноразово термін «дух», що є найпомітнішою субстанцією, відмінною від тілесної, він зауважує, що це втілення природи найгіднішого походження. Внаслідок використання магичних дій відбувається своєрідна підготовка духу до можливого досягнення надсвітового рівня, життєва сила якого походить із зірок. Навіть «каміння», «метали», «дерева», «трави», «мушлі моллюсків» є носіями вічного життя, відображеного на всіх небесних тілах, мають симпатичні властивості («magica sympatetica»). Відомі чудернацькі спроби виготовлення ним дивовижних талісманів-оберегів, застосування музики у процесі навчання орфічних співів, одностайних гімнів, інструментального супроводу, задля кращого естетичного розвитку і встановленню зоряної симпатії. Із даною практикою він ототожнив медицину, а Христа назвав справжнім цілителем людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бичко І.В. Філософія епохи Відродження // Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник / Бичко І.В., Табачковський В.Г., Горак Г.І., Добронравова І.С. та ін. – К., 1994. – С. 85–101.
2. Брагина М.А. Итальянские гуманисты. – М., 1987. – 247 с.
3. Гуманизм и натурфилософия итальянского Возрождения. – М., 1977. – 359 с.
4. Стоун И. Муки и радости: Роман о Микеланджело. – М., 1991. – 766 с.
5. Фичино М. Платоновское богословие. – СПб., 1999. – 399 с.
6. Хрестоматия по истории философии: Учебное пособие для вузов в 3-х частях. – М., 1997. – 448 с. – Ч. 1. От Лао-Цзы до Фейербаха.

Клочков І. В. Флорентійський неоплатонізм Марсіліо Фічіно.

Філософія доби Відродження, а саме XV–XVI ст. передбачає наявність світоглядних детермінант, що мають глибинний герметичний сенс. Із розвитком гуманітарного знання необхідним стає прагнення визначити послідовність суджень теоретичного й наукового змісту. Людина як специфічний мікро-макрокосм у площині буття отримує універсальні риси, пов'язані з визначенням метафізичних основ пантеїстичної діалектики і неоплатонізму. М.Фічіно вибудовує цілий комплекс ідей розуміння природи, що уособлює ідею вічного творення. Автор статті обстоює тезу про те, що теоретична спадщина італійського мислителя має значення для поглиблення внутрішніх зв'язків між онтологічними і теоретико-пізнавальними детермінантами гуманістичної традиції.

Ключові слова: Відродження, буття, людина, душа, магія, пізнання, вічність, досвід, трансцендентне.

Klochkov I. Marcilio Fichino and the Florence neo-platonism.

Reinascence progeny of the philosophical thought XV–XVI c. will expected appeal world-outlook what determined profoundly hermetic sense. With the development of humanitarian knowledge, that is a trying to the solved much complex problem's and testify step-by-step notion's in the general theoretical course. The human being as a unique micro-macrocosm species ontological ground and gained the Universe idiosyncrasy dealing the conditions & foundations of the metaphysical dialectic and neo-platonism. M. Fichino reconstructed the whole complex magical ideas of nature that symbolized unending creative possibilities. The author of this article defended thesis that the study theoretical studies by Italian thinker has an urgent inner join with ontological and theoretical-cognition statements in the context of humanistic tradition.

Key words: Reinessance, ontological, human, soul, magic, knowledge, eternity, experience, transcendens.